

ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 351:336.5

DOI: <https://doi.org/10.32847/business-navigator.68-3>

Жук М.В.

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
публічного управління та адміністрування
Подільський державний аграрно-технічний університет

Zhuk Mykola

Doctor of Economics, Professor,
Professor of Management, public administration
Podolsk State Agrarian Technical University

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЯК СКЛАДОВОЇ ЧАСТИНИ ІНСТИТУЦІЙНОГО МЕХАНІЗМУ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Жук М.В. Удосконалення системи державного регулювання як складової частини інституційного механізму розвитку аграрного сектору. У статті актуалізовано питання ролі держави як елемента інституційного механізму у збільшенні мультиплікативного ефекту аграрного розвитку. Визначено завдання державної аграрної політики, яка спрямована на досягнення певних стратегічних цілей. Окреслено напрями функціонування інституційного механізму розвитку аграрного сектору. Наведено ознаки механізму державної підтримки розвитку аграрного виробництва в Україні, що представлений сукупністю організаційно-функціональних інститутів. Висвітлено основні інструменти державної підтримки аграрного виробництва. Визначено важливість наближення законодавства України до діючих у ЄС регламентів у сфері технічного регулювання переліків національних стандартів, які ідентичні гармонізованим європейським стандартам. Окреслено основні проблеми у вітчизняному аграрному секторі. Зазначено, що формування і впровадження механізмів державної підтримки повинні забезпечувати розвиток селянських господарств, фінансування виробничої і соціальної інфраструктури, пільгового кредитування та страхування сільськогосподарської діяльності, впорядкування системи оподаткування.

Ключові слова: інституційний механізм, аграрний сектор, механізми державної підтримки, державне регулювання, державна політика.

Zhuk Mykola. Improving the system of state regulation as a component of the institutional mechanism of agricultural sector development. The article highlights the role of the state as an element of the institutional mechanism in increasing the multiplicative effect of agricultural development. The tasks of the state agrarian policy aimed at achieving certain strategic goals have been identified. The directions of functioning of the institutional mechanism of agricultural sector development are outlined: improvement of normative-legal provision and system of state planning of agricultural sector development, formation of effective mechanism of state support of agricultural producers, improvement of structure of state regulation institution, overcoming institutional traps of state regulation of agrarian sector. The signs of the mechanism of state support for the development of agricultural production in Ukraine, which is represented by a set of organizational and functional institutions, are given. The main instruments of state support of agricultural production are highlighted: measures for preferential and priority lending for investment projects; preferential insurance of crops of certain agricultural crops; distribution of budget funds in different directions. The state subsidizes interest rates on loans to agricultural production entities, the formation of regional and state food funds, leasing, etc. The importance of approximation of the legislation of Ukraine to the regulations in force in the EU in the field of technical regulation of the lists of national standards, which are identical to the harmonized European standards, is determined. The main problems in the domestic agricultural sector are outlined. It is noted that the formation and implementation of state support mechanisms should ensure the development of peasant farms, financing of production and social infrastructure, soft loans and insurance of agricultural activities, streamlining the tax system. It is important to achieve optimal interaction between the use of market relations and rational state intervention in agriculture. The main components of the institutional mechanism of state support of the agricultural sector in modern conditions are offered.

Key words: institutional mechanism, agricultural sector, state support mechanisms, state regulation, public policy.

Постановка проблеми. Державна політика в аграрному секторі покликана вирішити цілу низку важливих завдань щодо інституційного механізму його розвитку, що об'єктивно зумовлює потребу вдосконалення системи державного регулювання. Слід наголосити, що заходи державного регулювання як складової частини інституційного механізму розвитку аграрного сектору в країні здійснюються без чітких стратегічних цілей, а конкретно фрагментарно, вирішуються часткові проблеми; відсутній комплексний підхід до фінансування підтримки аграрних виробників. Відсутність системи державного регулювання як складової частини інституційного механізму розвитку аграрного сектору і зумовлює актуальність теми статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями проблемних питань державного регулювання та державної підтримки аграрного сектору України займалися як вітчизняні, так і зарубіжні науковці: М. Дем'яненко, А. Діброва, С. Кваша, М. Лагінін, Ю. Лупенко, П. Макаренко, О. Могильний, П. Саблук, В. Онегіна, В. Россоха, М. Малік, О. Бородіна, Т. Зінчук, Л. Молдаван, Б. Пасхавер, О. Шпикуляк, Н. Шибаєва та ін. Однак попри значну увагу науковців до даної проблеми недостатньо уваги приділяється вивченню системи державного регулювання як складової частини інституційного механізму розвитку аграрного сектору.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є визначення шляхів удосконалення системи державного регулювання як складника інституційного механізму розвитку аграрного сектору.

Вклад основного матеріалу дослідження. Розвиток аграрного сектору в переважній більшості країн нерозривно пов'язаний із державним регулюванням. Це стосується країн Європейського Союзу, США, Японії та ін., які мають довготривалий історичний досвід функціонування системи державної підтримки цієї важливої ланки економіки.

Із поглибленням інтеграції вітчизняного аграрного сектору у зовнішньоекономічний простір виникає потреба адаптації й гармонізації національного інституційного механізму до вимог аграрного, митного, тарифного та податкового законодавства ЄС.

Особливо важливу роль держава як елемент інституційного механізму відіграє у збільшенні мультиплікативного ефекту аграрного розвитку, тобто впливу аграрного сектору на суміжні сфери функціонування (сільський розвиток та види економічної діяльності, яких аграрний сектор забезпечує сировиною і проміжною продукцією, а також сфери постачання ресурсів) [1].

Державна аграрна політика спрямована на досягнення таких стратегічних цілей, як: гарантування продовольчої безпеки держави; перетворення аграрної галузі на високоефективний, конкурентоспроможний на внутрішньому та зовнішньому ринках сектор економіки держави; збереження селянства як носія української ідентичності, культури та духовності нації; комплексний розвиток сільських територій та розв'язання соціальних проблем на селі.

Для досягнення цілей державної аграрної політики законодавством визначено такі завдання: розвиток земельних відносин; формування сприятливого економічного середовища для ефективної діяльності суб'єктів аграрного сектору; розвиток ринків продукції сільського господарства та продовольства; удоскона-

лення системи державного регулювання, а також ефективне поєднання загальнодержавної та регіональної політики в аграрному секторі; комплексний розвиток сільських територій, підвищення соціального захисту та життєвого рівня сільських жителів. Тобто на державу покладено роль формування вектора інституційного механізму аграрного розвитку [2].

Удосконалення інституції державного регулювання повинно формуватися в аспекті функціонування інституційного механізму розвитку аграрного сектору за таким напрямом: удосконалення нормативно-правового забезпечення та системи державного планування розвитку аграрного сектору, формування ефективного механізму державної підтримки аграрних виробників, поліпшення структури інституції державного регулювання, подолання інституційних пасток державного регулювання аграрного сектору України.

Аграрний сектор України є важливим чинником соціально-економічного розвитку країни, зростання її економічного потенціалу та забезпечення продовольчої безпеки. Однак для досягнення таких позитивних результатів у сучасних умовах є потреба у здійсненні заходів державної підтримки вітчизняного аграрного виробництва. Отже, удосконалення інституційного забезпечення державного регулювання аграрного виробництва має бути пріоритетним завданням агропромислової політики України [3].

Механізм державної підтримки розвитку аграрного виробництва в Україні представлений сукупністю організаційно-функціональних інститутів. Щодо аграрного виробництва використовуються такі основні інструменти державної підтримки: заходи щодо пільгового та пріоритетного кредитування інвестиційних проєктів; пільгове страхування врожаїв певних сільськогосподарських культур; розподіл коштів бюджету за різними напрямками. Держава здійснює субсидування відсоткових ставок за кредитами для суб'єктів аграрного виробництва, формування регіональних і державних продовольчих фондів, лізинг тощо [4].

Державна підтримка аграрного сектору здійснюється з метою забезпечення виробництва основних видів продукції належною якістю, забезпечення такої прибутковості сільськогосподарських товаровиробників, що дає їм змогу забезпечувати розширене відтворення, зростання продуктивності праці, конкурентоспроможність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках, досягнення фінансової більності галузі, продовольчої безпеки держави і підвищення соціальних стандартів життя у сільській місцевості, подолання бідності та безробіття.

Державна підтримка аграрного сектору є важливим складником системи його регулювання. До заходів такої підтримки можуть входити, серед іншого, витрати на здійснення наукових досліджень у галузі сільського господарства, на підготовку кадрів, охорону навколишнього середовища, формування механізму надання сільськогосподарським підприємствам і фермерам фінансової допомоги [5].

Окрім виділення бюджетних коштів на безпосередню підтримку розвитку аграрного сектору, держава фінансує низку заходів, реалізація яких також має сприяти підвищенню його конкурентоспроможності та ефективності функціонування. До таких заходів нале-

жать: дослідження, прикладні наукові та науково-технічні розробки, виконання робіт за державними цільовими програмами і державним замовленням у сфері розвитку агропромислового комплексу, підготовка наукових кадрів, наукові розробки у сфері стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, дослідження та експериментальні розробки у сфері агропромислового комплексу [6].

Зазначимо, що інституційне поле сучасної державної аграрної політики складається з низки законодавчих актів, що регламентують: сферу, у якій здійснюється підприємницька діяльність суб'єктів господарювання в аграрному секторі (Земельний кодекс України, Господарський кодекс України, закони України «Про Державний земельний кадастр», «Про оренду землі», «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», «Про оцінку земель», «Про безпечність та якість харчових продуктів», «Про особисте селянське господарство», «Про фермерське господарство», «Про сільськогосподарську кооперацію»); особливості, механізми та заходи державної підтримки агросектору (закони України «Про державну підтримку сільського господарства України», «Про Державний бюджет України»); заходи, спрямовані на охорону природних ресурсів, що використовуються у сільському господарстві (закони України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону земель», «Про державний контроль за використанням та охороною земель», «Про меліорацію земель», «Про захист рослин»). Свідченням ефективності аграрної політики є те, що галузь протягом тривалого періоду демонструє позитивну динаміку зростання [8].

Важливим аспектом є наближення законодавства України до чинних у ЄС регламентів у сфері технічного регулювання шляхом схвалення у 2018 р. переліків національних стандартів, які ідентичні гармонізованим європейським стандартам. Із метою приєднання України до Метричної конвенції та набуття повного членства в Міжнародній організації законодавчої метрології (OIML) 23.05.2018 ухвалено Закон України «Про приєднання України до Метричної конвенції», і вже із серпня 2018 р. Україна набула повноправного членства у цій організації. У сфері оцінки відповідності та акредитації триває робота з приведення законодавства України у відповідність із правом ЄС та Угодою про технічні бар'єри у торгівлі СОТ [7].

За останні роки вдосконалено державну політику управління земельними відносинами [8]:

– проведено загальнонаціональну (всеукраїнську) нормативну грошову оцінку земель сільськогосподарського призначення (Постанова КМУ від 07.02.2018 № 105 «Про проведення загальнонаціональної (всеукраїнської) нормативної грошової оцінки земель сільськогосподарського призначення та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України») на площі 35,4 млн га (окрім земель, розташованих у межах населених пунктів). Результати оцінки внесено до Державного земельного кадастру та оприлюднено на спеціально створеному вебресурсі, який дає змогу зручно та безкоштовно отримати офіційну інформацію про нормативну грошову оцінку будь-якої земельної ділянки сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів та здійснювати розрахунок

оцінки масиву земельних ділянок та ділянок із довільними межами;

– здійснено запуск електронних земельних торгів. Держгеокадастр реалізував проєкт із запуску онлайн-аукціонів на право використання земельних ділянок державної власності з використанням зовнішніх майданчиків. У рамках реалізації проєкту Держгеокадастром укладено договори з ДП «СЕТАМ» та ДП «ПРО-ЗОРРО. Продажі». Перший електронний земельний аукціон відбувся 18.10.2018, а до кінця року їх пройшло близько 30. Електронні торги демонструють середній приріст стартової ставки на 26 процентних пунктів (із 8,3% до 34,3% за результатами земельних торгів);

– упроваджуються цифрові технології у сфері земельних відносин. 19.03.2019 набрала чинності Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку ведення Державного земельного кадастру» від 18.07.2018 № 710, відповідно до якої заява про реєстрацію земельної ділянки подаватиметься в електронній формі з використанням особистого електронного цифрового підпису. Тепер можна буде отримувати вкопійовання з картографічної основи Державного земельного кадастру в режимі он-лайн із можливістю його друку на комп'ютері для подальшого використання під час підготовки землепорядної документації. Отримати вкопійовання зможе будь-яка фізична або юридична особа за умови її ідентифікації з використанням ЕЦП або іншого альтернативного засобу ідентифікації [9].

Регламентовано правила у сфері забезпечення якості і безпечності харчових продуктів через реалізацію положень Закону України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». Законодавчо врегульовано питання органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції – ухвалено Закон України від 10.07.2018 № 2496-VIII «Про основні принципи та вимоги до органічного виробництва, обігу та маркування органічної продукції». Реалізація положень Закону сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників органічної продукції та розширенню зовнішніх ринків її збуту, а також забезпечить прозорі умови провадження господарської діяльності у сфері виробництва та обігу органічних продуктів [10].

Водночас протягом останніх років в аграрному секторі сформувалася сировинна модель, яка не відповідає ні внутрішнім потребам населення в якісних, безпечних і доступних продуктах харчування, ні тенденціям світового продовольчого ринку (на якому постійно зростають попит і ціна на продукцію тваринництва й готову продукцію харчової промисловості, натомість цени на зернові та зернобобові культури знижуються). Існування низки проблем гальмує подальший розвиток аграрного сектору, не даючи змоги повною мірою розкрити наявний ресурсний потенціал, а отже, стримує реалізацію його конкурентних переваг.

Нами окреслено такі основні проблеми у вітчизняному аграрному секторі:

1. Відсутність ринкового обігу земель сільськогосподарського призначення, а отже, й перебування капіталу землі поза економічним оборотом. Інвестувати у виробничу сферу за умови нерозвинутого земельного ринку України є ризикованим. Вітчизняний та іноземний бізнес уже демонструє готовність до більшого

економічного освоєння території України, розвитку її інфраструктури, але лише за умови обґрунтованої територіальної організації господарства, гарантії стабільності земельної політики, досконалості правового базису землекористування, яких у країні не існує. Передумовою інвестування є стале землекористування, яке неможливе за оренди. Окрім того, мораторій на купівлю-продаж земель сільськогосподарського призначення суперечить змісту ст. 1 Протоколу 1 Конвенції про захист прав людини та основних свобод.

2. Відсутність програмного документа щодо розвитку аграрного сектору. Починаючи з 2008 р. в Україні реалізовувалася Державна цільова програма розвитку українського села, термін дії якої закінчився у 2015 р. Незважаючи на проблеми щодо її виконання, передусім недостатнє фінансування заходів, це був програмний документ, основною метою якого було забезпечення життєздатності сільського господарства, підвищення його конкурентоспроможності на внутрішньому і зовнішньому ринках, гарантування продовольчої безпеки країни, збереження селянства як носія української ідентичності, культури і духовності. Нині в Україні діє Стратегія розвитку аграрного сектору економіки (на період до 2020 р.), але відповідної Програми на її виконання не розроблено, хоча це було передбачено Планом пріоритетних дій уряду на 2017 і 2018 рр. Не ухвалена донині також розроблена Мінагрополітики Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр.

3. Недоліки державної підтримки розвитку аграрного сектору. У 2018 р. у держбюджеті на підтримку сільськогосподарських товаровиробників із загального фонду було передбачено понад 6 311 млн грн. Станом на 23.11.2018 на основні програми підтримки розвитку АПК із загального фонду спрямовано 2265 млн грн, що становило 35,9% від річного розпису асигнувань. Зокрема, за програмою 2801230 «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств» було використано лише 23 млн грн, або 2,3% від запланованих за програмою коштів. Причинами цього є різноманітні адміністративні перешкоди, складний порядок оформлення документації для отримання допомоги та недовіра фермерів до держави і банків.

Із метою поліпшення адміністрування програм підтримки сільськогосподарських товаровиробників, підвищення прозорості розподілу бюджетних коштів, забезпечення публічності державних фінансів Міністерство аграрної політики та продовольства України розробило проект закону України «Про внесення змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України». Проектом пропонується створити Державне виплатне агентство, яке формуватиме та здійснюватиме ведення Державного аграрного реєстру – автоматизованої системи збирання, обліку, накопичення, оброблення, захисту та надання інформації про сільськогосподарських товаровиробників, які отримують державну підтримку, обсяги отриманої державної підтримки. Саме на Державне виплатне агентство будуть покладені функції реалізації державної аграрної політики в частині державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

4. Хронічне недовиконання показників видатків державного бюджету на підтримку вітчизняного аграрного сектору.

До принципів державної фінансової підтримки аграрного сектору належать:

- стійкість – зобов'язання держави забезпечувати стійкість механізмів державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників;
- рівнодоступність – сільськогосподарські виробники усіх форм власності мають рівні права на отримання державної підтримки з бюджету;
- адресність – бюджетні кошти надаються безпосередньо сільськогосподарському виробнику;
- обмеження розмірів державної підтримки;
- гарантованість – зобов'язання держави з надання коштів за напрямками, затвердженими в державних програмах, повинні неухильно дотримуватися.

Видатки на підтримку аграрного сектору в Україні за рахунок коштів державного бюджету не визначаються системністю навіть за плановими показниками.

4. Ускладнений доступ сільськогосподарських виробників до банківських кредитів. За даними опитувань, близько 75% українських компаній в АПК назвали поганий доступ до фінансування однією з основних перешкод для подальшого розширення бізнесу. Відсутність доступних фінансових ресурсів ускладнює забезпеченість сільськогосподарських товаровиробників обіговими коштами для покриття розриву в часі між потребою у коштах та періодом сприятливих цін реалізації продукції.

5. Збереження незбалансованості у виробництві окремих видів сільгосппродукції. Зосередження трудовіткого виробництва в особистих селянських господарствах, не спроможних забезпечувати потреби ринку високоякісними стандартизованими товарами, формує загрозу погіршення забезпечення населення продовольством. Водночас великі аграрні формування (агрохолдинги) спеціалізуються на вирощуванні експорторієнтованих, високорентабельних і швидкоокупних сільгоспкультур, що часто супроводжується недотриманням ними вимог раціонального землекористування, порушенням сівозмін та нехтуванням заходів щодо охорони земель сільськогосподарського призначення. Це негативно впливає на екологічний стан сільгоспугідь, призводить до виснаження ґрунтів, зниження якісних показників сільськогосподарських земель

6. Екологічні проблеми сільськогосподарського землекористування. Нині в Україні понад третину сільськогосподарських угідь піддано дії ерозійних процесів. На значних територіях меліоративні системи припинили свою дію, проте ці землі й досі вважаються зрошуваними або осушеними. Певна частина площ продуктивних угідь утратила економічну родючість: засолена, заболочена, заросла лісом. Низька фінансова спроможність сільгоспідприємств та скорочення поголів'я тварин унеможливають виробництво сільськогосподарських культур на бездефіцитній для балансу гумусу основі. Недостатнє внесення органічних добрив, переважання у структурі мінеральних добрив азотних добрив призводять до порушення співвідношення поживних речовин у ґрунті, їх підкислення та погіршення якості виробленої продукції через підвищений уміст у ній нітратів. Високе техногенне та антропогенне навантаження на ґрунти, монокультурне землеробство, яке посилюється дією природних чинників, у підсумку призводять до погіршення якісного стану ґрунту.

7. Недостатній рівень розвитку соціальної інфраструктури на селі та низька якість життя сільського населення порівняно з міським, що зумовлює втрату працюючими інтересу до ефективної праці та отримання стабільних і достатніх доходів за місцем проживання. Так, у сільській місцевості водогонном обладнано лише 53,6% житлової площі, каналізацією – 52,6%, ванною або душем – 47,1%, індивідуальною системою опалення – 58,7%. Низька заробітна плата у сільському господарстві (середньомісячна зарплата у сільському господарстві є фактором трудової міграції сільського населення не лише до міст, а й за межі України). Відсутність місць прикладання праці і низька зарплата, незадовільний розвиток мережі об'єктів соціального призначення, важливих для організації належного життєзабезпечення сільського населення, ставлять під загрозу збереження і відтворення трудового потенціалу села, реалізацію підприємницької ініціативи на селі, можливість існування багатьох сіл узагалі.

На усунення вказаних недоліків повинна бути спрямована державна аграрна політика, яка має сприяти диверсифікації розвитку аграрного виробництва на основі підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості агропідприємств завдяки запровадженню ринкового обігу сільськогосподарських земель; збалансуванню розвитку всіх складників аграрного виробництва, до яких відносяться суб'єкти різних організаційно-правових форм господарювання та самозайняті особи; підвищенню ефективності сільськогосподарської діяльності та збереженню екології агроландшафтів; запобіганню відпливу із сіл молоді та заохоченню її до працевлаштування у сільській місцевості й інклюзивності розвитку сільських територій. Кошти державного бюджету мають спрямовуватися на підтримку розвитку агропромислового виробництва, розвиток

інформаційної інфраструктури, підвищення родючості ґрунтів, на здійснення робіт із боротьби зі шкідниками сільськогосподарських культур і хворобами тварин, на проведення наукових досліджень, розвиток селекції, на дотації і компенсації.

Формування й упровадження механізмів державної підтримки повинні забезпечувати розвиток селянських господарств, фінансування виробничої і соціальної інфраструктури, пільгового кредитування та страхування сільськогосподарської діяльності, впорядкування системи оподаткування. Важливо досягти оптимальної взаємодії використання ринкових відносин і раціонального втручання держави у сферу сільського господарства.

Висновки. Таким чином, інституційний механізм державної підтримки аграрного сектору в сучасних умовах має включати такі основні складники, як: стратегія розвитку вітчизняного аграрного сектору; нормативно-правове забезпечення щодо впорядкування та регламентації відносин в аграрному секторі, передусім стосовно його державної підтримки, усунення протиріч між законодавчими актами в аграрній сфері; перелік напрямів державної підтримки, що мають бути спрямовані на досягнення таких основних завдань: забезпечення зацікавленості банківського сектору у співпраці із сільськогосподарськими товаровиробниками та підвищення забезпечення доступності кредитних ресурсів; стимулювання використання інноваційної сільськогосподарської техніки та технологій; сприяння товаровиробникам, які забезпечують більш високий рівень переробки сільськогосподарської продукції в Україні. Важливим аспектом є чітке розмежування повноважень щодо фінансової підтримки між бюджетами всіх рівнів. Надання бюджетних коштів повинно відбуватися суворо на цільових засадах.

Список використаних джерел:

1. Васильєва Л.М. Державна підтримка як складова системи державного регулювання аграрного сектору економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 17. С. 85–88.
2. Галицький О.М., Лівінський А.І., Дяченко О.П. Організаційно-економічний механізм державного регулювання аграрного виробництва в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 93–98.
3. Залізнюк В.П. Державна підтримка аграрного сектору економіки країни як основа забезпечення продовольчої безпеки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3. С. 123–127.
4. Заскалкина О.М. Державне регулювання інституціональних перетворень в аграрному секторі економіки України. *Теорія та практика державного управління*. 2016. № 1(52). С. 1–7.
5. Копитко В.І., Копитко О.В. Інституційні перетворення як важливий чинник в аграрному секторі АПК регіону. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 1. С. 114–122.
6. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г. Інституціоналізація аграрного підприємництва: трансформація та ефективність. *Економіка АПК*. 2010. № 7. С. 132–139.
7. Закон України «Про приєднання України до Метричної Конвенції». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2445-19#Text> (дата звернення: 04.01.2022).
8. Офіційний вебпортал ННЦ «Інститут аграрної економіки». URL: <http://www.iae.org.ua/> (дата звернення: 03.11.2021).
9. Осташко Т.О. Структурно-інституціональний аналіз аграрного ринку України. URL: http://eip.org.ua/docs/EP_04_3_115_uk.pdf (дата звернення: 10.12.2021).
10. Закон України «Про державний контроль за дотриманням законодавства про харчові продукти, корми, побічні продукти тваринного походження, здоров'я та благополуччя тварин». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text> (дата звернення: 05.12.2021).
11. Офіційний вебпортал Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 05.11.2021).

References:

1. Vasilyeva, L.M. (2011) "State support as a component of state regulation of agricultural sector of economy". *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 17, pp. 85–88.

2. Galitsky, O.M. Livinskiy, A.I. and Dyachenko, O.P. (2019) "Organizational and economic mechanism of state regulation of agricultural production in Ukraine". *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 93–98.
3. Zaliznyuk, V.P. (2019) "State support for the agricultural sector of the country's economy as a basis for food security". *Investytsiyyi: praktyka ta dosvid*, vol. 3, pp. 123–127.
4. Zaskalkina, O.M. (2016) "State regulation of institutional transformations in the agrarian sector of Ukrainian economy". *Teoriya ta praktyka derzhavnoho upravlinnya*, vol. 1(52), pp. 1–7.
5. Kopytko, V.I. and Kopytko, O.V. (2018) "Institutional transformations as an important factor in the agrarian sector of the agro-industrial complex of the region". *Visnyk KHNAU im. V.V. Dokuchayeva. Seriya "Ekonomichni nauky"*, vol. 1, pp. 114–122.
6. Malik, M.I. and Shpikulyak, O.G. (2010) "Institutionalization of Agrarian Entrepreneurship: Transformation and Efficiency". *Ekonomika APK*, vol. 7, pp. 132–139.
7. Zakon Ukrainy «Pro pryednannia Ukrainy do Metrychnoi Konventsii». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2445-19#Text> (accessed 04 January 2022).
8. Ofitsiyni veb-portal NNTs "Instytut ahranoi ekonomiky". Available at: <http://www.iae.org.ua/> (accessed 03 November 2021).
9. Ostashko, T.O. (2014) "Structural-institutional analysis of the agrarian market of Ukraine". *Ekonomika i prohnozuvannya*, [Online], vol. 3, pp. 115–126. Available at: http://eip.org.ua/docs/EP_04_3_115_en.pdf (accessed 10 December 2021).
10. Zakon Ukrainy «Pro derzhavnyi kontrol za dotrymanniam zakonodavstva pro kharchovi produkty, kormy, pobichni produkty tvarynnoho pokhodzhennia, zdorovia ta blahopoluchchia tvaryn». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2042-19#Text> (accessed 05 December 2021).
11. The official site of State Statistics Service of Ukraine (2019). Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed 05 November 2021).